

ἄφαντα. Ἀπὸ τότε κόμα μιὰ φορά δὲν ἀλώνιζαν τοῦ προφήτῃ Ἡλία στὸ χωριό μας.

Κάθε χρόνο στὴ Τζετώ τ' αἶ Λιά γίνεται παναγύρι κ' οἱ κεχαγιάδες ¹⁾ σφάζνε πολλὰ πρόβατα κουμπάνι καὶ μοιράζνε σ' ὅλο τὸ χωριό.

63

Ὁ αἶ Λιάς κ' ἡ ἀνεμοκαλή

(Τσέρλου)

Ἐνα καιρὸ ἦτανε μιὰ πλούσια κ' εἶχε κουμπάρα μιὰ φτωχή, τὴ βάρπτισε τὸ παιδί της καὶ πάντοτε τὴ βοηθοῦσε.

Ἡ φτωχὴ ἤθελε νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν πλούσια νουνὰ καὶ γιὰ νὰ τὴν ὑποχρεώσῃ τὴ λέγει, στὸ θέρος θάλλθω νὰ σᾶς βοηθήσω.

Ἀνήμερα τοῦ προφήτῃ Ἡλία πῆγαν νὰ θερίσνε τὸ χωράφι, ἔκαμε μιὰ κούνια τὸ παιδί της κάτω ἀπ' τὸ ἀμάξι, τὸ κοίμισε κ' ἄρχισαν τὸ θέρισμα.

Ἡ πλούσια ἔνα δεμάτι, ἡ φτωχὴ δέκα. Ἡ πλούσια ἔπερνε τὰ δεμάτια τῆς κουμπάρας καὶ τᾶβαζε στὴ δική της τὴ θημωνιά.

Ὁ αἶ Λιάς τὴν εἶδε καὶ δὲ βιάστηκε. Πᾶει στὸν Ἰησοῦ Χριστὸ καὶ τὸν ρωτᾷ: «Τὶ μὲ λὲς νὰ κάνω αὐτὴνὰ που ἔπεινε τὰ δεμάτια τῆς κουμπάρας γιὰ νὰ παινεθῇ στὸν ἄντρα της».

— Φύσα μόνε μὲ τὸ δεξί σ' χερί καὶ σήκωσε μιὰ ἀνεμοκαλή ²⁾.

Κεῖν' τὴν ὥρα σηκώθηκε μιὰ φουρτούνα, γῆς καὶ οὐρανὸς ἔγινε ἕνα κ' ἀνοῖξε ἡ γῆς καὶ κατάρπαιε τὴν πλούσια νουνά.

Ἀπὸ τότε ὁ αἶ Λιάς στὴ γιορτὴ τ' πού εἶναι ἡ μέρα τ' θέλει νὰ γιὰ τὴν ἀνάστη. Χριστόστομον, ἀνακοιφωτός, δὲ χώνεψε, ἂν δὲν ἀνάψνε τὸ καντήλι τ' ὅλη νύχτα οἱ γειτόνοι δὲ μποροῦνε νὰ ἡσυχάσνε.

73

Ὁ αἶ Θανάσης

(Τζετώ)

Στὸ Βαλκανικὸ πόλεμο τὸ 1912 ὁ τούρκικος στρατὸς ἔφευγε ἄτακτα κ' οἱ παρακινεζέδες ¹⁾ ἦλθαν στὸ χωριό, ἡ χάση τ' αἶ Θανάση τοὺς ἔκαμνε ἀρνιά. Γυναῖκες κ' ἄντροι τοὺς ἔδιναν νερό, ψωμί, ἀλεῦρι κ' ἔφευγανε εὐχαριστημένοι, χωρὶς μύτη νὰ ματώσῃ.

Ἀργότερα στὸν Εὐρωπαϊκὸ πόλεμο τὸ 1914 οἱ τούρκικες τσέτες ἔδιωχναν τὰ χωριά, ἦλθαν καὶ στὴ Τζετώ τετρακόσιοι Τούρκοι κ' ἔροχναν τουφεκιὲς μέσα στὰ σπίτια, οἱ σφαίρες ἔμπαιναν ἀπ' τὸν ἕνα τοῖχο κ' ἔβγαιναν ἀπ' τὸν ἄλλον. Κανεῖς δὲ χτυπήθηκε, μόνε ἕνα παιδί πὸ φύλαγε ἀγγελάδες.

Οἱ χωριανοὶ σκότωσαν πέντε Τούρκους ἀπ' τὰ παράθρα κ' ὁ αἶ Θανάσης τοὺς παλάβωσε καὶ τὸν καιρὸ πὸ ἔφευγαν χτυπήθηκαν Τούρκοι μὲ Τούρκοι.

Τὰ θάματα τ' αἶ Θανάση εἶναι μεγάλα. Στις 2 Μαΐου γίνονταν παναγύρι.

Ὁ ἅγιος Χαράλαμπος ἐπᾶσε τὴ πιανουκκα καὶ τὸν γιορτάσνε τὸ ἕνα τήνα τὴν ἀρρώστια.

¹⁾ Καὶ στίς Ἐπιβάτες ἔκαμναν ἀγουρνία καὶ τὸ ποσὶ ἔμπερῶματα γύρι.

65
Ὁ ἅϊ Λιάς κι' ὁ ἅϊ Γιάννης

ΦΑΝΑΡΙ

(Φανάρι)

Μιά φορά ὁ ἅϊ Λιάς κατέβαινε μὲ χαλάζι χοντροῦ σάν κουκκαῦτσι
καὶ νερό ταραχιστό νὰ πάγη νὰ χαλάσῃ τὸν κόσμο.

256

Ἑλληνικῆς Σταμούλης Σαραντῆ

Ἐπιτίμησις
Ἐπιτίμησις
Σαραντῆ
Παραμυθία
Ἰωάννην
Θρακία
τ. 2. 1936
v. 256
- 258

Στὸ δρόμο τὸν ἤρε ὁ ἅϊ Γιάννης καὶ τὸν ῥώτησε: Ποῦ πᾶς ἅϊ Λιά
ἀφέντη μου ;»

— Πάγω νᾶβρω ἀμπέλια ἀτρούγητα νὰ πιά νὰ τὰ τραγήσω καὶ χωρά-
φια ἀθέριστα νὰ πιά νὰ τὰ θερίσω.

— Ὑπομονή, ἅϊ Λιά μ'.

Ὁ ἅϊ Λιάς ἔκανε ὑπομονή κ' οἱ ἄνθρωποι πῆραν χιλιάδες ὀκάδες
μπαμπάκι καὶ στούμπωσαν τὸ νερό ποῦ ἔτρεχε τὸ καταπόδι τ' κ' ἔτσι δὲ
χάλασε ὁ κόσμος.

Στὸ Φανάρι κεῖ ποῦ εἶδε ὁ ἅϊ Γιάννης τὸν ἅϊ Λιά, εἶναι τὸ ἀγίασμα
τοῦ ἅϊ Γιάννη.

Στὴ γιορτὴ τ' ἅϊ Λιά κάμνε κουλλικόπλα, ἄλλα στρογγυλά κι' ἄλλα
σὰ σταυρὸς καὶ τὰ μοιράζνε στὰ σπίτια.

66

Ὁ ἅϊ Γιάννης ὁ Ἀποκεφαλιστῆς

(Φανάρι)

Ὅταν ἀποκεφάλισαν τὸν ἅϊ Γιάννη ἔβριλαν τὸ κεφάλι τ' πάνω στὸ
πιάτο καὶ τῶδειξαν τὸ βασιλεῖ τὸν Ρώδη¹⁾, ὁ βασιλεὺς μπιμπίκιασε καὶ τὸν
ἔπιασε θέρη.

Τὸ κεφάλι τοῦ ἅϊ Γιάννη ἀπολήθη: «Ὅποιος μὲ πιστεύει καὶ γιορ-
τάζει τὴ γιορτὴ μ', θέρη νὰ μὴ τον ἐπιάνη».

Ἀπὸ τότε τὸν γιορτάζνε γιὰ τὴ θεομασία, καὶ στὴ μέρα του, στὶς 29
τ' Αὐγούστου, νηστεῦνε καὶ δὲ τρώνε λάδι, ἐλιές μαῦρες, μαῦρο σταφύλι,
μαῦρο σῦκο, μαντζάνες, ὅ,τ' εἶναι μαῦρο φαγώσιμο καὶ δὲ κόφτνε τὸ κε-
φάλι τοῦ πεπονιοῦ καὶ τοῦ καρπουζιοῦ.

69

Ὁ ἅγιος Χριστόφορος καὶ τὸ χαλάζι

(Φανάρι)

Ὁ ἅγιος Χριστόφορος ἔχει τὸ χαλάζι μέσα στὸ μανίκι τ' καὶ τὸν
γιορτάζνε γιὰ τὸ χαλάζι. Τὴν παραμονὴ τῆς γιορτῆς του στὸ Φανάρι ἔκα-
μναν ἀγευπνία¹⁾ καὶ τὴν ὥρα ποῦ ἔβγαине τὸ ἄστρο ὁ ἀδγερινὸς ἀνέβαι-
ναν ἔξω στὰ χωράφια τ' ἅϊ Γιώργη, ἐκεῖ ὁ παπᾶς ἔκαμνε δέηση, ὅλοι
ἔκαμναν μετάνοιες καὶ παρακαλοῦσαν τὸν ἅγιο Χριστόφορο νὰ μὴ ρίξη
χαλάζι.

Κ' οἱ Τοῦρκοι τοῦ Γιαπαγτζῆ²⁾ ρωτοῦσαν τοὺς Φαναριώτες πότε
ἦτανε ἡ γιορτὴ τ' γιὰ νὰ μὴ δουλέψνε.

74

Τὰ Συμόγορτα

(Φανάρι)

Τ' ἁγίου Τρύφου, τῆς Παναγίας καὶ τ' ἅϊ Συμειοῦ, στὶς 1, στὶς 2
καὶ στὶς 3 τοῦ Φλεβάρη, εἶναι τὰ Συμόγορτα. Τὶς δὲ πρῶτες μέρες τὰ
σημειά τριβονται καὶ πλάθονται καὶ τὴν τρίτ' τ' ἅϊ Συμειοῦ φαίνονται.

Ὁ Τρύφος τριβ τὰ κόκκαλα
ἡ Παναγία τὰ πλάθει
κ' ὁ Συμεὶος τὰ δείχνει

75

Ἡ ἅγια Μαρίνα κ' ἡ ἅγια Παρασκευὴ

(Τσέρλου)

Κάθε χρόνο ἡ ἅγια Μαρίνα στὴ γιορτὴ τῆς, στίς 17 τοῦ Ἀλωνιτῆ, θὰ πάγει στ' ἀμπέλια νὰ διαλέξῃ ἀπὸ μιὰ ῥώγα ἀπὸ τὸ κάθε τσαμπὶ καὶ τὶς μοιράζει στίς φιληνάδες τῆς κ' ἡ μεγάλ' τῆς ἀδελφὴ, ἡ ἅγια Παρασκευὴ, κάθε χρόνο στὴ γιορτὴ τῆς, 26 τοῦ ἴδιου μήνα παγαίν' στὴν ἐκκλησίαι ἓνα καλάθι σταφύλια.

76

Ἡ ἅγια Παρασκευὴ

(Κκστανιές)

Εἶναι γρηά, ἀψηλή, φορεῖ μαῦρα ροῦχα καὶ μαῦρη μαγουλίκα στὸ κεφάλι. Τὴν εἶδανε πολλὲς φορές.

Ἡ γιὰ ἡ Μπαλασῆ εἶχ' ἓνα παλιὸ εἰκόνημα τῆς ἁγίας Παρασκευῆς, ἀρρώστησε βαρεῖα ὁ ἀδελφὸς τοῦ καὶ τὸ πήραμε. Ὅλη τὴ μέρα ἦτανε κρεμασμένο πανοθιῶ τ', τὸ πορτὸ τὸ βράμε κατ' στὴ σκαλόπετρα. Μιά, δύο, τρεῖς φορές ἔγινε καὶ τὸ πήραμε στὴ θέση τ', στὴ γιὰ τὴ Μπαλασῆ.

Νύχτα δὲν ἔμνισκε σὲ ξένο σπίτι, ἤθελε νὰ πάγη στὸν τόπο τ'.

Ἡ Βγενιῶ ἂν δὲν ἀναφτε τὴν καντήλα στὸ εἰκόνημα τῆς ἁγίας Παρασκευῆς ποῦ εἶχε στὸ εἰκονοστάσι τῆς δὲν εἶχε ἡσυχία. Τὴ νύχτα τὴν φώναζε, Βγενιῶ, Βγενιῶ. Κ' ἡ Βγενιῶ σκόνουνταν καὶ τὴν ἀναφτε.

Καὶ στίς Σμαραγδῆς τὸ σπίτι, εἶχαν τὸ εἰκόνημα τῆς ἁγίας Παρασκευῆς. Κάθε νύχτα ἡ ἅγια Παρασκευὴ, μεγάλη ἡ χάρη τῆς, ἤθελε νὰ τὴν ἀνάφτνε ἓνα κεράκι. Ἐνα βράδυ ἔεχασαν νὰ τὸ ἀνάφνε καὶ τὴ νύχτα ἔκανε μεγάλῃ βόη, κατέβασε ὅσα πράγματα ἦτανε ἀψηλά, δὲν ἄφσε τίποτε στὰ ράφια. Δὲν τὴν εἶδανε, μόνε τὸ κρότος ἄκουε.

Ὅταν ἀνάφανε τὸ κερί, τὰ πράγματα πήγανε στὴ θέσ' τους.

Τὴν ἅγια Παρασκευὴ ὡς κ' οἱ Τοῦρκοι τὴ γιορτάζνε.

77

Ἡ ὁσία Μαρία

(Δημοκράνεια)

Ἡ ὁσία Μαρία φοβήθηκε τ' Ἀπριλιοῦ τὶς πάχνες καὶ τ' Αὔγουστου τὸ κάμα¹⁾.

1) Τὴ ζέστη.

Επιγραφή
Επιγραφή -
Επιγραφή
Παραθεσθέντι
ἐπιθρονησάντων
Θεοφανεί
21. 1936
σ 260

Ἁγία Μαύρα ἢ γαλατερή

(Φανάρι)

Ἡ σιλοπαιδοῦσα¹⁾ σὰ δὲν ἔχει γάλα πηγαίνει στὴ Γαλατερή, πίν᾽
ἀγίασμα καὶ κατεβάζει γάλα.

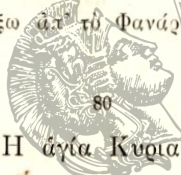
Ἡ ἀγία Ἐλισσάβητ

(Φανάρι)

Ἐνα τυφλὸ βουβάλι κούτρισε τὴ γῆς μὲ τὰ κροτά καὶ βγήκε τὸ
ἀγίασμα τῆς ἀγίας Ἐλισσάβητ κ' ἄνοιξαν τὰ μάτια τ'.

Ἐπὸ τότες ἀπόμυε καὶ παγαίνε ἐκεῖ ὅσοι ἔχγε πονεμένα μάτια κ' ἢ
χάρη της τοῦς θεραπεύει.

Τὸ ἀγίασμα εἶναι ἔξω ἀπ' τὸ Φανάρι πρὸς τὸ δρόμο τοῦ Κουρ-
φαλιοῦ.

Ἡ ἀγία Κυριακὴ

(Τζετώ)

Οἱ γειτόνοι κ' οἱ σπιτικοὶ τοῦ σπιτιοῦ ποῦ ἦτανε τὸ ἀγίασμα μέσα
στὸ πηγάδι ἔβλεπαν τὴν ἀγία Κυριακὴ στ' ἄσπρα ντυμένη, μ' ἄσπρο φα-
κιόλι καὶ μὲ μακρὰ μαλλιά.

Στοῦς ἀνθρώπους τοῦ σπιτιοῦ εἶπε νὰ μὴ πλένε ροῦχα μὲ τὸ νερὸ
τοῦ πηγαδιοῦ γιατί θὰ τοῦς καταστρέψει. Αὐτοὶ δὲν τὴν ἄκουσαν καὶ σὲ
κεῖνο τὸ σπιτι οἱ περισσότεροὶ πέθαναν καὶ τ' ἀγίασμα ξεράθηκε.

Ἡ ἀγία Κυριακὴ μὲ τὸ παιδί της

(Φανάρι)

Ὅποιος ἔσκυβε νὰ βγάλῃ ἀγίασμα ἀπ' τὸ πηγάδι τῆς ἀγίας Κυριακῆς
στὸ Φανάρι τὴν ἔγλεπε μὲ τὸ παιδί της στὴν ἀγκαλιά.

1) Ἡ γυναίκα ποῦ ἔχει μωρὸ παιδί.

ΕΣΤΙΝ ΟΥΤΩΣ
 Στοιχία -
 Στοιχία -
 Παράδειγμα
 μεθ' ἑξῆς
 Θεσσαλονίκη
 22. 1936
 295-297

Τὰ δαιμόνια

(Φανάρι)

Τὴ νύχτα τὰ Δωδεκάμερα ἦταν πολλές κακὲς ὥρες κ' ὅλα τὰ δαιμόνια Ζούζουλα, Ἀργατά, Βρυκολάκοι, Καλλικάντζαροι, Ρημόματα ἦτανε στὸ πόδι. Γι' αὐτὸ κάθε βράδ' θύμαζαν στὸ σπίτι' μὲ τ' ἀλετροσίδερο ¹⁾ κ' ἡ γυναῖκα ποὺ γένναε τὰ Δωδεκάμερα θύμαζε κάθε βράδυ τὴ στρωμνὴ καὶ τὴν κάμαρη μὴν ἔλθ' ὁ Καλλικάντζαρος, φοροῦσε στὸ τουλάπι ἓνα φλουρὶ κ' ἓνα κουκκὶ θυμιάμα.

Ἔλα τὰ κακὰ πράγματα παραφύλαγαν στὰ νερά, στὶς βρύσες, στὰ πηγάδια, στὰ ρέματα, στοὺς νεραγούς, χόρευαν καὶ τραγουδαγαν :

296

*Ἑλληνικῆς Σταμούλης Σαραντῆ*Ποὺν' τὸ σόδημα¹⁾ ποὺν' τὸ νῆμα;

— Στῆς ἀμυγδαλιᾶς τῆ ῥίζα.

— Δεῖξέ με τὰ ννια πηγάδια,

θὰ σὲ κάτσω στὰ λανάρια.

Σὰν εἶδανε τὴ γυναῖκα, φοβήθηκαν κ' εἶπανε :

Μπά, εἴμαστε καὶ μεῖς δαιμόνοι,

μὰ τέτοιο δαίμονα δὲν εἶδα,

νάχ' ἀρκίδια μεσ' στὰ στήθια

καὶ μαλλιά στὴ κολοκύθα.

Τὰ Δωδεκάμερα τὴ νύχτα δὲν ἔβγαιναν, ἀπὸ νεραγὸ δὲ περνοῦσαν κ' ἐκλείναν καλὰ τὶς πόρτες.

Τὰ Ζούζουλα, Ἀργατά, Βρυκολάκοι, Καλλικάντζαροι, Ρημόματα, ἔπερναν τὸ καταπόδ' ὁποιοῦ ἀνθρώπου ἔβρισκαν ἔξω, ἂν αὐτὸς πρὶν μεῖν μέσ' στὸ σπίτι δὲν ἄφηνε ὄξω ἀπ' τὴ πόρτα τὸ ραβδί ἢ φόρεμά τ', ἔμπαιναν μέσ' στὸ σπίτι κ' ἔφερναν σ' αὐτὸ ἀρροστίες κ' ἔκαμαν μεγάλο κακὸ ἂν τύχαινε νὰ εἶναι κακὰ ἡ ὥρα.

Ἐνα Ζούζουλο ἤθελε νὰ μπῆ στὸ σπίτι' μιᾶς λεχούσας, ὁ ἄντρας τῆς ἔμεινε ἀργὰ καὶ δὲν πῆγε σπίτι τ', αὐτὸ ὅλ' τὴ νύχτα τσουγκράνιζε τὴ πόρτα καὶ τὸ πρῶν ἦσαν ἐκεῖ χιμμένα αἵματα ἀπ' τὸ κακὸ τ'.

Ὁ Καλλικάντζαρος κ' ὅλα τ' ἄλλα φοβοῦνται τ' ἀρνίθια καὶ πρὶν λαλήσνε φεύγνε, φωνάζνε, καὶ σκορποῦνε. Κεῖν' τὴν ὥρα μερεῦει ἡ νύχτα.

Ἄν τὰ δαιμόνια ξεχάστηκαν κ' ἔμειναν ἀργὰ ἔξω καὶ φώναξαν τ' ἀρνίθια, μούγγιζαν κ' ἔφευγαν βιαστικά. Ἦτανε μικρά, μεγάλα κ' ἔβγαιναν σὰν ἄντρας γιὰ σὰ ζῶο.

Ἢταν φωτίζονταν τὰ νερά κ' ἀγιάζονταν ἠσύχαζαν κ' ἔσκαναν.

Ἢλλοτε γίνονταν αὐτὰ ποὺ ἦταν ὁ κόσμος σασίνης ²⁾.

1) Ὑνί.

Τὸ τραγοῦδι τῆς Νεράϊδας

(Φανάρι)

Ὁ Φωτῆς ἦτανε μυλωνᾶς κ' εἶχε ἔξω ἀπ' τὸ χωριὸ μας, τὸ Φανάρι, νερόμυλο. Μιὰ μέρα κεῖ ποὺ κοιμούντανε ἄκσε φωνές.

Νὰ πάγω, λέγ', νὰ δγιῶ τί φωνές εἶναι. Πάγει καὶ βλέπ' ποὺ χόρευαν ἔμορφες ἀσπροντυμένες Νεράϊδες καὶ τραγουδοῦσαν :

Ἔχεις Νεράϊδας μπόγι, Νεράϊδας φαντασιά,
 ἔχεις καὶ στὰ μαλλιά σου τοῦ Μάη τῆ δροσιά.

Καλαμποῦδι καὶ λιθοῦδι κ' ἄλωνίνα βοτανάκι
 νὰ τῶξερ' ἢ κοπέλα, μαλλιά ποὺ θὲ νὰ βγάλει.

Ὁ Φωτῆς ὁ μυλωνᾶς φοβήθηκε κ' ἔφυγε μὴ τὸν πάρνε τὰ μυαλά τ'.